

STANOVISKA

VÝBOR REGIONŮ

136. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VR, 7. 10. 2019–9. 10. 2019

Stanovisko Evropského výboru regionů Doporučení pro úspěšné koncipování strategií regionálního rozvoje po roce 2020

(2020/C 39/03)

Zpravodaj: Adam Struzik (PL/ELS), maršálek Mazovského vojvodství**POLITICKÁ DOPORUČENÍ**

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ

Obecné připomínky

1. předkládá doporučení pro úspěšné koncipování strategií regionálního rozvoje po roce 2020, přičemž vychází z analýzy specifické strategické situace regionů, zohledňuje výzvy, před nimiž regiony stojí, a využívá dosavadních zkušeností s politikou soudržnosti;
2. zdůrazňuje, že uvedená doporučení zahrnují pouze prioritní investiční oblasti a rámcové podmínky pro účinné strategie regionálního rozvoje;
3. poukazuje na to, že s ohledem na skutečné potřeby musí mít místní a regionální orgány jasně definované střednědobé a dlouhodobé strategie rozvoje založené jak na očekávaných trendech a výzvách, tak na specifických rysech jejich území;
4. připomíná, že základem strategického územního plánování (regionu, kraje, okresu či obce) je optimalizace procesů fungování a rozvoje daného území spočívající v udržitelné transformaci regionálních faktorů a zdrojů na zboží a služby;
5. poukazuje na to, že strategie rozvoje jsou jedním ze základních nástrojů regionální a místní správy. Jedná se o dokumenty, které určují směr pro rozhodnutí a opatření, jejichž cílem je definování cílů a priorit výrazně propojených s vizí rozvoje Evropy;
6. konstatuje, že strategie regionálního rozvoje a strategie pro inteligentní specializaci jsou v tomto ohledu důležitým nástrojem, který v souladu s konkrétním místním přístupem k hospodářskému, sociálnímu a územnímu rozvoji zajistí synergie a vzájemné doplňování mezi jednotlivými odvětvovými nástroji a zapojí zúčastněné strany;
7. upozorňuje na nesoulad evropského semestru s cíli politiky soudržnosti. Politika soudržnosti je samostatnou politikou, přičemž je nutné mít neustále na paměti cíl stanovený ve Smlouvě (hospodářská, sociální a územní soudržnost). To vyžaduje pozornost pro míru relevance mezi doporučeními pro jednotlivé země a programy soudržnosti na jedné straně a významem spolupráce mezi vnitrostátními, regionálními a místními orgány, jak pokud jde o národní programy reforem, tak o programy soudržnosti na druhé straně;

Doporučení č. 1: Strategické regionální plánování jako výchozí bod slibného rozvoje

8. připomíná, že posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti Evropské unie je jedním z hlavních cílů EU opírajícím se o Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU);
9. zdůrazňuje, že politika soudržnosti by měla spojovat strategické cíle v oblasti řešení výzev na evropské i celosvětové úrovni s dlouhodobými strategiemi regionálního a místního rozvoje v členských státech a jejich prováděním v praxi;

10. zdůrazňuje, že mnoho výzev, jimž města a regiony čelí, má výrazný územní rozměr, neboť jejich dopad přesahuje administrativní území a hranice. Poznámává tedy, že výzvy spojené s rozvojem nemůže řešit správní orgán, který je odpovědný pouze za jednotlivé území, ale že každý z nich má naprostou nezávislost při určování politických směrů rozvoje a vize pro své území, a to v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v čl. 5 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (SEU);
11. zdůrazňuje význam územních strategií pro integrované a koordinované zaměření investic. „Integrované“ znamená, že na dosažení cílů daného území spolupracují všechny úrovně správy, a to od místní až po evropskou, „koordinované“ znamená, že k týmž dohodnutým územním cílům přispívají různé zdroje financování, jež se vzájemně doplňují;
12. zdůrazňuje, že je velmi důležité opírat finanční a strategická rozhodnutí o aktuální ukazatele sociálně-ekonomického rozvoje. Návrhy finančního výhledu na období 2021–2027 jsou založeny na údajích za období 2014–2016, což výrazně zkresluje obraz současné sociálně-ekonomické situace v regionech. K provedení analýz by se měly brát v úvahu pouze ukazatele z období posledních tří let předcházejících finančnímu období, tj. z let 2017–2019;
13. zdůrazňuje, že při utváření budoucí rozvojové politiky je třeba zohlednit stávající statistické dělení, zejména s ohledem na víceletý finanční rámec Evropské unie (VFR) pro finanční výhled na období 2021–2027 a následující. Vyzývá proto Komisi, aby při vypracování VFR důkladně zohlednila svůj přístup v této oblasti;
14. poukazuje na to, že do činností zaměřených na změnu přístupu a provádění doporučení je třeba zapojit Eurostat, který by měl zintenzivnit své úsilí o zdokonalení sběru a zpracování dat, jež pomáhají s přizpůsobením se novým potřebám a zlepšují spolupráci, a také o účinnější získávání dat;
15. připomíná, že HDP je měřítkem výroby a nikoli environmentální udržitelnosti, účinnosti využívání zdrojů, sociálního začlenění a sociálního pokroku obecně. V této souvislosti poukazuje na to, že je nutné doplnit další ukazatele, které budou spravedlivěji a jasněji měřit kvalitu životní úrovně a doplní HDP;
16. vyzývá k vytvoření jasných a měřitelných ukazatelů, jež by zohledňovaly změnu klimatu, biologickou rozmanitost, účinnost využívání zdrojů a sociální začlenění. Dále vyzývá k vypracování ukazatelů, které by se více zaměřily na situaci domácností a odrážely by jejich příjmy, spotřebu a bohatství;

Doporučení č. 2: Cíle udržitelného rozvoje jako základ dlouhodobé strategie měst a regionů

17. připomíná, že jak strategie Evropa 2020, tak společný strategický rámec poskytly rámec a hlavní zásady pro přípravu dohod o partnerství a programů v oblasti politiky soudržnosti na období 2014–2020, zejména koordinaci mezi evropskými strukturálními a investičními fondy (ESI fondy) a dalšími nástroji;
18. poukazuje na to, že je třeba vypracovat rámec dlouhodobé politiky na úrovni Evropské unie, který by nahradil strategii Evropa 2020 a umožnil vypracovat vnitrostátní a regionální či místní strategie přispívající k dosažení cílů udržitelného rozvoje, a to při zohlednění výhod vytváření i přeshraničních partnerství při řešení společných výzev;
19. vítá diskusní dokument EU „Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030“ a vyzývá Komisi a Evropskou radu, aby uznaly provádění akčního programu pro udržitelný rozvoj do roku 2030 a jeho 17 cílů udržitelného rozvoje za prioritu politického programu a zastřešující cíl příštího strategického plánu EU na období 2019–2024 a poté;
20. připomíná, že provádění cílů udržitelného rozvoje a související politické strategie by měly být stanoveny v souladu se zásadou víceúrovňové správy se zapojením všech úrovní správy a příslušných zainteresovaných stran, aby byl vytvořen soubor přizpůsobených cílů na vnitrostátní, regionální a místní úrovni;
21. poukazuje na to, že 17 cílů udržitelného rozvoje nezahrnuje specifický regionální cíl, který by souvisel s cíli SFEU, totiž se zajištěním vyváženého regionálního rozvoje v Evropské unii a snižováním rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů, aby žádný z nich nezůstal pozadu;
22. doporučuje, aby města a regiony při vypracování strategií regionálního nebo místního rozvoje zohledňovaly jako hlavní zásadu cíle udržitelného rozvoje, zejména s ohledem na to, že je stále třeba vypracovat strategii pro udržitelnou Evropu do roku 2030. Rovněž je zapotřebí, aby města a regiony jakožto subjekty s rozhodovací pravomocí, které jsou nejbližší občanům, podnikům a místním komunitám, přizpůsobily cíle udržitelného rozvoje specifickým rysům daného území;

Doporučení č. 3: Města a regiony by měly své strategie regionálního rozvoje založit na důkladném výhledovém posouzení

23. zdůrazňuje, že v zájmu vypracování účinných strategií regionálního rozvoje by měly být zohledněny budoucí trendy. Důležitými nástroji pro utváření budoucí regionální politiky jsou proto dlouhodobé plánování, prognózy a další strategické prognostické metody;
24. zdůrazňuje, že má-li být dosaženo úspěchu na úrovni celé EU, je nezbytné propojit strategie regionálního rozvoje na období po roce 2020 s novou územní agendou;
25. konstatuje, že hlavní budoucí výzvy v oblasti rozvoje, jimiž je třeba se zabývat v rámci regionálních strategií, souvisejí s hlavními trendy a environmentálními změnami, což bude mít významné důsledky pro hospodářství a společnost ve všech regionech Evropské unie;
26. zdůrazňuje, že technologické změny budou mít významný dopad na sociálně-ekonomický rozvoj vzhledem k tomu, že technologie zahrnující automatizaci a strojové učení mohou podstatným způsobem ovlivnit trhy práce. Mnoho vznikajících technologií může být navíc prospěšných pro venkovské oblasti díky tomu, že omezí jejich problémy související s nízkou hustotou obyvatelstva a velkými vzdálenostmi;
27. poukazuje na to, že pro využívání nových technologií je nezbytné vytvořit základní technickou infrastrukturu. Mnohé z výhod vznikajících technologií se však neprojeví automaticky, ale je k tomu zapotřebí doplňujících politik, aby se například zajistilo, že lidé budou mít odpovídající dovednosti v souvislosti s využíváním technologií;
28. zdůrazňuje, že je nutné plně provést evropský pilíř sociálních práv. Přestože je sociální pokrok v Evropské unii viditelný, zásady sociálního pilíře musí být lépe uplatňovány na všech úrovních správy. Zde má význam sociální fond, který tvoří spojení mezi ambicemi sociálního pilíře a regionálními potřebami opatření k regionálnímu rozvoji a investic do něj, např. co se týče zajištění nezbytných dovedností;
29. sleduje aktuální vývoj na trhu práce související s digitalizací a v souvislosti s tím vyzývá k zajištění nových obchodních modelů, které neporušují práva zaměstnanců, a nových forem zaměstnávání, jež zaručují náležitou odměnu, sociální zabezpečení a ochranu před diskriminací;
30. poukazuje na to, že je nutné posílit soudržnost územního plánování, a to s ohledem na aspekty přizpůsobení se změně klimatu. Připomíná také, že územní plánování je klíčem ke zmírnění rizik vyplývajících z nárůstu extrémních meteorologických jevů a živelních katastrof;
31. zdůrazňuje důležitou úlohu zelené a modré infrastruktury při zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně a při zastavení úbytku biologické rozmanitosti. Dále vyzývá členské státy a regionální a místní orgány, aby biologickou rozmanitost zohledňovaly při rozhodování a ve strategických dokumentech;
32. vyjadřuje politování nad tím, že z nařízení o společných ustanoveních byl odstraněn Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV). Spolu s rozdílnými ustanoveními v odvětvových nařízeních to ztíží koordinaci opatření souvisejících s přizpůsobením se změně klimatu a s biologickou rozmanitostí, jakož i koordinaci celkových strategií mezi různými fondy a struktur spolupráce na regionální úrovni;
33. zdůrazňuje, že je třeba vzít v úvahu dopad na životní prostředí od počátku strategického plánování infrastruktury a také řádně uplatňovat příslušné strategické environmentální přezkumy a posouzení dopadu na životní prostředí, což zároveň přispěje k menším problémům v pozdější fázi schvalování a provádění projektu;
34. upozorňuje, že v územním přístupu musí být zohledněny regionální a místní identity, a připomíná, že jednotlivé komunity mají v souladu se svými specifickými územními, sociálními a kulturními rysy přímou odpovědnost a pravomoc při určování politik. Je třeba poznamenat, že každý region má své jedinečné vlastnosti, které jsou důležitým faktorem z hlediska rozvoje a zvládnutí krizí;
35. kritizuje skutečnost, že strategie Evropa 2020 týkající se dalšího rozvoje Evropské unie nezohlednila kulturu. Výbor proto vyzývá k tomu, aby byla kultura spolu s jejími institucemi a místy považována za strategickou oblast příští strategie a plánování politiky. V této souvislosti vyzývá regiony, které své kulturní dědictví vnímají jako obzvláště silnou výhodu, aby tuto skutečnost zohlednily ve strategiích pro inteligentní specializaci;

Doporučení č. 4: Investice do budování institucionálních a správních kapacit jako podmínka pro účinné veřejné výdaje

36. zdůrazňuje, že úspěšná integrovaná tvorba politiky rozhodujícím způsobem závisí na kvalitě vnitrostátních a regionálních správních orgánů a že institucionální a správní kapacita je klíčovým faktorem řádného řízení programů ESI fondů, ale také důležitým faktorem přispívajícím k hospodářské prosperitě jako celku;
37. zdůrazňuje, že podle mnoha studií souvisí účinnost veřejných výdajů více s řádnou správou a výkonností institucí než s makroekonomickými faktory. Návržnost investic proto přímo závisí na úrovni investic, ale také na kvalitě řízení;
38. považuje vedení (a obecně řízení) za klíčový prvek pro úspěšné provádění strategií regionálního a místního rozvoje. Podotýká proto, že jak Evropská unie, tak města a regiony potřebují vedoucí představitele, kteří se nebojí definovat vizi rozvoje svých území a předložit ji v rozvojových strategiích. Činnost regionálních orgánů je pro rozvoj regionu nezbytnou podmínkou;
39. vyzývá k odpovídající podpoře rozvoje digitálních dovedností a kompetencí občanů na všech úrovních vzdělávání. Uznává, že je nezbytné rozvíjet digitální dovednosti pracovníků v Evropské unii, aby bylo možné čelit transformaci trhu práce a vyhnout se mezerám v dovednostech či jejich nesouladu;

Doporučení č. 5: Podpora součinnosti mezi fondy a dalšími subjekty

40. připomíná, že politika soudržnosti musí stejně jako všechny politiky Evropské unie přispívat k dosažení klíčových cílů zakotvených ve Smlouvách. Platí také, že ostatní politiky Evropské unie musí rovněž přispívat k dosažení cílů Smlouvy v oblasti politiky soudržnosti;
41. konstatuje, že neohledě na konkrétní posláním jednotlivých ESI fondů, které jsou zakotveny ve Smlouvě a jsou i nadále relevantní, mohou společně dosáhnout cílů politiky soudržnosti a každý z těchto fondů přispívá k dosažení posláním jiných fondů;
42. zdůrazňuje, že v zájmu zajištění součinnosti a zvýšení dopadu a účinnosti různých nástrojů je zásadní přizpůsobit strategie a opatření i spolupráci mezi různými subjekty od nejranějších fází procesu plánování;
43. poukazuje na význam transparentnosti a strategického využívání veřejných zakázek na všech úrovních správy, zejména pokud jde o jasná a jednoznačná pravidla. Při tom je třeba se vyvarovat rozdílů mezi členskými státy, různými úrovněmi správy nebo mezi členskými státy a Evropskou komisí a také minimalizovat administrativní zátěž;
44. domnívá se, že iniciativy, strategie, akční plány a partnerství veřejného a soukromého sektoru prováděné v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství, umění a matematiky (STEAM) na místní a regionální úrovni mohou hrát důležitou úlohu při snižování rozdílů v rozvoji napříč Evropou. Přístupovat ke vzdělávání v oblasti STEAM jako k místní a regionální prioritě a upřednostňovat iniciativy v oblasti spolupráce a investic, pokud jde o jejich rozvoj, může významně přispět ke snížení škodlivých účinků „odlivu mozků“;

Doporučení č. 6: Územní spolupráce na funkčních územích

45. konstatuje, že správní hranice se často neshodují s hospodářskými vazbami na celém území. Mohou například existovat důležitá spojení mezi městy a okolními pásy, z nichž se dojíždí, mezi venkovskými a městskými oblastmi nebo mezi sousedními regiony v různých zemích;
46. zdůrazňuje, že u téměř každé otázky týkající se rozvoje přesahuje územní dopad dané území a správní hranice a že rozhodnutí na různých úrovních musí být přijímána společně. Těmto rozhodnutím musí předcházet společný dialog od samého počátku hledání odpovědí na dané otázky;
47. poukazuje na to, že zvláštní pozornost by měla být věnována i situaci vzdálených, okrajových, řídko osídlených a izolovaných či pohraničních regionů nebo regionů, jež se potýkají se zvláštními výzvami – zejména horských a ostrovních – a jejichž rozvoj v některých případech zaostává, zejména pokud jde o zlepšení jejich propojení a rozvíjení vazeb mezi nimi;
48. doporučuje vypracovat společné strategie pro funkční oblasti a co nejvíce přizpůsobit příslušné strategie a programy;

Doporučení č. 7: Projekty spolupráce se sousedními vnitrostátními nebo regionálními programy evropských strukturálních a investičních fondů

49. doporučuje, aby řídicí orgány plně využívaly možností, které nabízí nařízení o společných ustanoveních pro politiku soudržnosti (čl. 57 odst. 4 návrhu Evropské komise), za účelem plánování projektů meziregionální nebo přeshraniční spolupráce s regionálními programy ESI fondů s cílem zabývat se přeshraničními funkčními oblastmi. Při zpracování těchto projektů je rovněž nutná úzká koordinace s příslušnými programy Interreg, aby se zajistila doplňkovost a zabránilo se zdvojování činností;
50. opakuje svoji podporu navrhovanému evropskému přeshraničnímu mechanismu, který by byl nanejvýš důležitý pro odstranění překážek a problematických míst v přeshraniční spolupráci;
51. zdůrazňuje, že je důležité, aby Evropská unie zahájila skutečnou strategii v oblasti kulturní diplomacie. Za tímto účelem je nezbytné podporovat komunikaci a umělecké a kulturní výměny mezi regiony Evropské unie, zejména nejvzdálenějšími regiony, a třetími zeměmi, mimo jiné prostřednictvím opatření, která usnadní cesty umělců do třetích zemí a představení jejich tvorby v těchto zemích a naopak;

Doporučení č. 8: Podpora územního přístupu prostřednictvím plného využití potenciálu integrovaných nástrojů, jako jsou komunitně vedený místní rozvoj (CLLD) a integrované územní investice (ITI)

52. zdůrazňuje, že posílení soudržnosti na regionální a místní úrovni – a to i přes hranice – vyžaduje přístup zdola nahoru zaměřený na konkrétní území s cílem vypracovat vhodná řešení v praxi;
53. doporučuje, aby byly v rámci všech programů vypracovány územní strategie. V této souvislosti zdůrazňuje přidanou hodnotu programů financovaných z více fondů a vyzývá k širšímu využívání územních nástrojů ve funkčních oblastech;
54. zdůrazňuje úlohu komunitně vedeného místního rozvoje jakožto specifického nástroje využitelného na nižší než regionální úrovni a doplňujícího jiné druhy podpory na místní úrovni;
55. poukazuje na to, že účast, konzultace a spolupráce místních společenství a všech místních veřejných a soukromých subjektů představují osobitou přidanou hodnotu CLLD a zajišťují tak využití místních a specializovaných znalostí a zohlednění specifických potřeb jednotlivých oblastí;
56. upozorňuje na důležitou úlohu inteligentní specializace při posilování regionálních inovačních systémů, při výměně znalostí mezi regiony a při zvyšování součinnosti, zejména s evropským financováním výzkumu.

V Bruselu dne 8. října 2019.

předseda
Evropského výboru regionů
Karl-Heinz LAMBERTZ